CURS 2026

L'ART DE L'ORIENTACIÓ NATURAL

CRÒNICA I MEMÒRIA

Silene

Sentit del Camí: El marc de Silene i la proposta de fons

Instruccions per viure una vida:
para atenció, meravella't, explica-ho.
Mary Oliver

L'Art de l'Orientació Natural és un curs de diversos dies que combina la formació teòrica i la pràctica. La primera jornada és teòrica, i la resta en marxa i immersió total en la natura.

És una proposta de l'associació Silene, una entitat sense ànim de lucre dedicada a promoure la dimensió intangible de la Natura, sigui cultural o espiritual, i els seus valors inherents. En impulsar una pregona ètica de la natura —tant des d'una perspectiva laica com arrelada en les diverses tradicions espirituals o religioses, o en els sabers dels pobles originaris—, Silene vol contribuir a ampliar la mirada i aprofundir la comprensió de la Natura i de la nostra pròpia existència. Davant la visió de la modernitat que defineix la natura com una externalitat inerta, el propòsit de l'entitat és afavorir la consciència que hi pertanyem, que som natura, que depenem d'ella en una infinita xarxa d'interdependències, i que l'hem de respectar, custodiar i reverenciar, més enllà dels motius pràctics, pels seus valors intrínsecs.

El propòsit implícit del curs és experimentar com caminar sense cap altre objectiu que el mer fet d'estar en la natura —sense fites a assolir, sense mapes ni instruments d'orientació, organitzant el temps únicament en funció de la llum, la temperatura, el rumb, les pròpies energies i sensacions— connectant-hi de manera radicalment perceptiva, posa en suspens molts dels automatismes habituals de la vida quotidiana i de la concepció ordinària envers la natura i nosaltres mateixos. Així, es redueix la inclinació al control sobre la realitat; la percepció del temps es dissol; la tendència a situar-se en el centre de tot cedeix davant una humilitat radical. En l'espai obert, enmig d'un entorn natural el més verge possible, sense les muletes habituals, minven els pensaments i la realitat s'imposa en tota la seva rotunditat. La proposta i la pràctica és caminar en silenci durant hores, a vegades més enllà del que un creuria que és capaç; percebre la brisa a la pell, el canvi de temperatura o de la llum; escoltar el bramul dels cérvols en zel; afrontar el pendent amb les cames i els pulmons que es fan notar; ser inevitablement conscient de la respiració; dormir sota les estrelles, contemplar la quietud d'un llac d'alta muntanya; aturar-se davant una cresta nevada i no tenir res a dir...

Amb el pas dels dies, el silenci intern creix, s'espesseix i s'aprofundeix, i del silenci extern s'aprèn a apreciar com és diferent en cada indret; cada lloc té la seva ànima, i el seu silenci propi ho expressa.

Tot això condueix a algunes certeses viscerals i mudes: que res del que habitualment ens (pre)ocupa no és real de la mateixa manera que ho és en aquests moments veritables, i que la natura és una magnífica mare sagrada.

D'acord amb aquest marc, la proposta es planteja com una experiència transformadora per a tothom, amb un enfocament no rígid sinó adaptat a cada sensibilitat individual i a la idiosincràsia del grup. Es busca propiciar una percepció més lúcida de la natura i d'un mateix. Al llarg del curs, el silenci no és una absència sinó una presència activa: un espai de contemplació que permet percebre allò que el soroll quotidià amaga. El curs crea les condicions per experimentar la natura en el seu sentit més profund, en la seva dimensió de sacralitat —no necessàriament des de cap tradició religiosa concreta, sinó des de l'experiència radical i espiritual de percebre la presència d'allò que ens supera, que és anterior i més gran que nosaltres, i que la modernitat ha anat anestesiant. Refer aquest vincle primordial amb allò que ens abraça i transcendeix —allò més gran que nosaltres, a què pertanyem— és el fil conductor del curs.

"Del silenci compartit neix la confiança; de la contemplació, la fortalesa; de la meravella, l'amor. De la Natura, la saviesa"
Xavier Perarnau

La filosofia del caminar

Des del primer dia, el curs va plantejar una pregunta que anava molt més lluny de la tècnica: per què l'ésser humà ha oblidat —a la natura i a la vida— la capacitat d'orientar-se sense instruments ni intermediacions? I, sobretot, quines conseqüències té aquest extraviament?

La proposta de Franco Michieli parteix d'un diagnòstic: la humanitat ha perdut el camí en el sentit profund del terme, no sols la capacitat d'orientar-se pel territori, sinó la de sentir-se part d'un món que ens sosté i ens parla. La seva convicció de fons és que el cos és la brúixola més sofisticada que existeix, anterior a qualsevol instrument; que la dificultat i el rodeig poden ser els

veritables mestres; que perdre's és una porta, no un fracàs. Des d'aquí, la incertesa deixa de ser una amenaça i es converteix en el terreny on neix l'orientació autèntica. El guiatge de Franco pel territori va ser l'expressió silenciosa de tot això.

Xavier Perarnau va aprofundir, des del llenguatge de la filosofia, en la dimensió interior de l'orientació. La idea de fons era l'ecosofia de Raimon Panikkar: "l'ecosofia no és una ciència de la terra ni una saviesa sobre la terra, sinó la saviesa de la terra mateixa, que es manifesta a l'ésser humà quan sap escoltar-la amb amor". El silenci, la lentitud i la renúncia als instruments no eren, doncs, tècniques sinó condicions d'escolta. Des d'aquest horitzó, tres pensadors van donar nom al que el cos i els sentits anaven descobrint: Simone Weil, per a qui l'atenció autèntica és una forma d'amor —no la concentració tensa sinó l'obertura que permet a l'alteritat existir plenament enfront nostre; Michel Hulin i la seva mística salvatge, on la immersió directa en el món natural pot dissoldre momentàniament la separació entre el que sent i el que és sentit; i Martin Buber, que distingeix entre la relació Jo-Ell —on l'altre és un objecte— i la relació Jo-Tu, on l'altre —persona, arbre, riu— es converteix en interlocutor i la trobada és plena i recíproca.

La Nit de les Estrelles

La primera jornada va tenir un tancament, la *Nit de les Estrelles*, a la rectoria d'Enviny —seu actual de l'Escola de Pastors de Catalunya.

En asseure'ns a sopar, Josep Escales, fill d'Enviny, de 91 anys, ens va explicar la història del lloc, fundat pel seu germà Joan, qui el va anomenar *Eutopia* i també *Monestir de muntanya*, i on hi realitzava activitats grupals vinculades amb la percepció de la natura. Després, en Xavier va introduir la figura de Joan Lluís Pallarès, conegut com *Ton de les Estrelles*, pastor de Llessui, que coneixia el cel amb una precisió que avui cap aplicació no és capaç de transmetre perquè allò que sabia Ton no era informació, era relació.

En acabar de sopar, a l'exterior, en Xavier va evocar els noms que els pastors donaven al cel: entre altres, la *donzella del capvespre* (Venus), *l'estel del pastor*, les *Set Cabrelles* (les Plèiades), el *Llistó, els Tres Reis* (el cinturó d'Orió), marcador del rumb est-oest i del mig de la nit a l'hivern. Tot aquest coneixement els pastors grans el transmetien als joves, de nit, a la porta de la cabana, al costat del foc. Els ensenyaven a llegir la volta celeste abans de dormir. En Joan Lluís Pallarès, conscient que la transmissió oral quedava interrompuda amb la seva generació, va plasmar el seu saber en el llibre *Els pastors i les estrelles*, dictant-lo, ja que era analfabet.

En Franco, com antic pastor, va completar la vetllada guiant el grup en un reconeixement del cel.

Els indrets

El curs es va fer en dos mòduls entre l'11 i el 15 d'octubre. La jornada teòrica i la primera sortida al camp van tenir lloc a Pujalt (Batlliu de Sort), a l'antic Museu de les Papallones i els seus entorns.

Les jornades de travessa van transcórrer per les valls i crestes del Pallars Sobirà, concretament per les parts més altes de les Valls d'Àneu.

La convivència i el vincle orgànic

La marxa i el ritme

El mateix avanç pel terreny, quilòmetre a quilòmetre, va convidar a un canvi de ritme a cada tram o moment, i a una velocitat que no té res a veure amb la vida quotidiana. L'atenció constant al camí, al paisatge i a la interioritat, va facilitar que el grup i cadascú habités el trajecte en ressonància amb el moment i la pròpia subjectivitat.

El compartir espontani

Els moments de comunicació van fluir de manera orgànica. Lluny de dinàmiques rígides, quan el camí o el descans ho propiciaven, la conversa en una parada, el silenci compartit en un tram exigent o en un moment de contemplació, o la paraula lliure en caure la nit, brollaven de l'experiència acumulada i de la vivència del moment.

Un element que va enriquir especialment el rerefons del curs van ser les lectures de textos triats pels directors. Fragments d'autors que han escrit sobre l'experiència de la natura —des de fonts filosòfiques, contemplatives i espirituals de diverses tradicions— acompanyaven les jornades sense imposar-se, aprofundint el que el cos i els sentits anaven descobrint. La paraula escrita i la paraula viscuda es feien ressò mútuament.

La petita comunitat i la lectura de la natura

L'organització en petits grups per a les tasques quotidianes —com preparar el menjar o muntar les tendes per a dormir— va generar un vincle humà singular basat en la cura mútua.

Aquest llaç es va reforçar de manera molt especial en els moments de presa de decisió a la ruta. El grup es va haver d'aturar a llegir la natura de forma directa, avaluant el relleu i els seus senyals per comprovar si seguien ben orientats, escoltar les percepcions i intuïcions individuals, i acordar col·lectivament com prosseguir. Lluny de ser un tràmit, aquest exercici va aguditzar l'atenció i la complicitat amb l'entorn, entre els participants, i de cadascú amb si mateix.

Hi va haver un moment en què la dificultat del terreny i el fort refredat d'un dels participants van passar a formar part de l'experiència. El grup va haver de reconsiderar la ruta no tan sols a partir

de la lectura dels senyals de la natura, sinó de l'escolta atenta de les persones. Orientar-se no és només llegir el paisatge: és també reconèixer les necessitats i els límits d'un mateix i de qui camina al costat. Aquell moment va ser, a la seva manera, una de les lliçons més nítides del curs.

En aquesta edició, la participació de persones amb característiques sensorials i cognitives diverses —entre ells una persona amb visió molt migrada i una altra amb autisme— va enriquir de manera molt especial la percepció, i la comprensió compartida del que significa la natura. Cadascú aportà una manera pròpia i irreductible de fer aprehensió de la realitat, i el grup sencer en va aprendre. Que en un curs sobre la percepció del món natural hi hagi persones que ho facin de manera força diferent no va ser un repte sinó un do: un enriquiment del que és possible sentir i saber.

Ecos i veus de l'experiència

Testimonis escrits

A continuació, una selecció de veus dels participants reflecteixen, de forma coral i des de l'absoluta llibertat individual, la diversitat de vivències i l'impacte d'aquestes.

«L'art de l'orientació natural ha estat una experiència profundament enriquidora, una invitació a aturar-nos, obrir els sentits i descobrir la bellesa que ens envolta i de la qual formem part. La natura, amb la seva immensitat i el seu silenci, ens va oferir moments de veritable connexió. L'exquisida aportació de Xavier i de Franco, la cura de cada detall i la bellesa de les referències literàries i bibliogràfiques van donar una profunditat especial a tot el recorregut. I, per descomptat, la qualitat humana del grup, la complicitat i l'alegria de compartir van fer d'aquests dies quelcom verdaderament memorable. Me'n vaig amb una experiència plena de bellesa, aprenentatge i gratitud. Aprendre a orientar-nos en la natura és també despertar la nostra brúixola interior i descobrir una forma més conscient d'habitar el món»

«M'ha agradat que el curs m'ha donat eines per relacionar-me amb la naturalesa amb confiança. M'ha agradat l'acompanyament filosòfic i les cites que ajuden a veure la natura des d'una perspectiva diferent de l'habitual. M'ha agradat poder caminar per la muntanya gaudint del camí (el no camí), sense l'obligació creada d'arribar a un punt determinat; també la capacitat d'improvisació dels organitzadors. M'ha agradat especialment la participació de persones del poble que tenen una visió de la natura intuïtiva i respectuosa. Valorar aquestes persones referents i locals és imprescindible i s'agraeix»

«He descobert que la senzillesa del pasturar sense un camí marcat, amb una idea del rumb però amb la ment oberta, permet despertar una brúixola interna que estava congelada per la immediatesa i els horaris artificials. Ens llevem amb el sol i ens recollim quan la nit i el fred ens empeny cap al sac. Amb aquest tarannà alimentat per la companyia d'una ànima exploradora — l'incombustible Franco Michieli— i d'un filòsof, en Xavier Perarnau, que rega amb paraules aquesta experiència única»

«Aquest curs m'ha arribat en un moment vital en què valoro les maneres alternatives d'entendre el món i de relacionar-me amb la vida i la natura. Ha estat un tast molt oportú: m'ha obert una porta a una manera de caminar per la muntanya diferent, que intuïa, però que ara conec un pèl millor. M'ha passat una mica allò que diu Roger Mas a "El dolor de la bellesa": que quan obres la porta ets un i quan tornes ja no ets tu»

«Ha estat un retrobament del lloc on sortirem per recordar el valor de la natura i la nostra posició en ella. Els coneixements rebuts m'han ajudat a connectar amb la Terra en què vivim, a més de conèixer elements que ens dóna per orientar-nos. He sortit plena i en pau.»

«Caminar en silenci, sense cap giny electrònic (ni el rellotge), ni mapa ni brúixola, així com les consignes proporcionades pels directors del curs (tant d'orientació en el terreny com "interior"), ha permès l'expansió de l'atenció i la percepció.
Estar atent al terreny i el cel per orientar-me i copsar el pas del temps natural, ha fet que percebi molt més intensament l'entorn i la seva bellesa. I aquesta expansió de la percepció ha funcionat també en la mirada interior: sense les distraccions de la vida urbana i la seva hiperconnectats, fa possible centrar-se en l'essencial i millorar l'autoconeixement.
I el fet de compartir la major part del temps en silenci ha fet que la comunicació entre les persones hagi estat més autèntica, significativa i de qualitat. »

Imatges

Les imatges ajuden a conservar en la memòria l'aroma del viscut.

"Caminar al meu pas setmanes i mesos per les muntanyes sense interrupció, a la intempèrie fins i tot de nit, en una concatenació contínua d'esdeveniments, llocs i trobades, va ser la condició que em va convèncer de ser acollit i guiat per l'esdevenir espiritual de la muntanya"

Franco Michieli

Direcció del projecte

El desenvolupament del curs i la cura del grup al llarg de tota l'experiència van ser responsabilitat compartida i complementaria dels seus dos directors.

Xavier Perarnau

Membre de l'equip de Silene. Amb estudis d'antropologia i filosofia i el Postgrau en Significats i Valors Espirituals de la Natura, la seva trajectòria personal s'ha centrat en l'exploració de la dimensió espiritual de la natura i l'existència.
Integrant l'experiència pròpia amb el pensament de diversos autors —Simone Weil, Raimon Panikkar, Thomas Merton, Thich Nhat Hanh...— i les cosmovisions dels pobles originaris, la seva aportació al curs va ser construir i sostenir les condicions per a l'experiència interior dels participants, per tal que la immersió en la natura fos un acte d'escolta i presència, de coneixement i de transformació, de descoberta de la brúixola interior.

Franco Michieli

Geògraf, explorador expert i ambaixador de Mountain Wilderness. Compta amb una dilatada trajectòria en la realització i guia de travesses extremes sense instruments d'orientació —especialment per terres del gran nord boreal—, experiència que queda reflectida en el seu llibre *La vocación de perderse* (Siruela). El seu treball parteix de la convicció que el cos és la brúixola més sofisticada que existeix, i que orientar-se en la natura —llegint el sol, les estrelles, el relleu, la vegetació...— no és només una tècnica de supervivència sinó una forma de relació profunda amb el món. A través de l'aprenentatge de l'orientació natural, va transmetre al grup la confiança i la serenitat indispensables per avançar en un medi a vegades exigent, i la certesa que perdre's pot ser el millor mètode de descobriment.

Activitat prèvia: una xerrada a la Biblioteca de Sort

El divendres 9 d'octubre, com inauguració del *Festival Senderi*, la Biblioteca Pública de Sort va acollir la xerrada ***Caminar, una pràctica de llibertat i presència. Caminar per rebre***, amb Xavier Perarnau i Franco Michieli. L'acte va funcionar com a llindar simbòlic del curs que hauria de venir.

Xavier Perarnau va obrir la sessió amb un recorregut per la gran tradició literària i filosòfica del caminar: de Petrarca pujant el Mont Ventoux al segle XIV fins a Peter Matthiessen a l'Himàlaia, passant per Rousseau, Nietzsche, Thoreau, Bashō, Thich Nhat Hanh, David Le Breton i Robert Macfarlane, entre altres. Tots ells van arribar al mateix descobriment: que quan el caminant deixa anar les crosses exteriors —la pressa, el destí, el control—, alguna cosa més sàvia el sosté. Franco Michieli va parlar de les seves llargues travesses, sempre sense instruments d'orientació, explicant com la lectura directa del paisatge —el sol, les estrelles, el relleu, la direcció del vent, el so del bosc, l'olor de la terra— no és una mera tècnica de supervivència sinó una forma de relació profunda amb la natura.

Suports

El curs va comptar amb el suport del **Parc Natural de l'Alt Pirineu** i de **l'Ajuntament de Sort**, que l'incorporà en la programació del Festival de Senderisme dels Pirineus (*Senderi*). La seva col·laboració va ser important per arrelar la proposta en el territori.

Parc Natural de l'Alt Pirineu · EUROPARC Turisme Sostenible en Espais Protegits · Ajuntament de Sort · SENDERI

Acabat el curs, les muntanyes continuen al mateix lloc.
El silenci que hi vam aprendre a habitar no era només el seu,
era també el que sempre està dins nostre,
esperant ser reconegut.
Un mateix silenci en diàleg amb si mateix.

El curs va crear les condicions per sentir,
almenys una vegada, que la Terra és viva,
que sap on és i on va, i que quan sabem
escoltar-la amb amor, encarnem la seva saviesa.

Parar atenció, meravellar-se, explicar-ho.